

FACKEN
inom industrin

Ekonomiska bedömningar

Avtal 2010

Uppdatering

Februari 2010

Facken inom industrin (FI) är ett samarbete mellan de sex fackförbund som omfattas av "Samarbetsavtal om industriell utveckling och lönebildning", i dagligt tal kallat Industriavtalet. De sex förbunden är GS - facket för skogs-, trä- och grafisk bransch, Industriefacket Metall, Livsmedelsarbetareförbundet, Svenska Pappersindustriarbetareförbundet, Sveriges Ingenjörer och Unionen.

Ytterligare exemplar av rapporten kan beställas av Helena Ek på e-postadress helena.ek@fikansli.se eller telefonnummer 08-786 85 13. Rapporten finns också att ladda ner från Facken inom industrins hemsida, www.fackeninomindustrin.se.

Innehållsförteckning

FÖRORD	4
1. SAMMANFATTANDE BEDÖMNINGAR OCH SLUTSATSER	5
2. OMVÄRLDEN	8
3. SVENSKT KONJUNKTURLÄGE	10
4. INDUSTRINS KONKURRENSKRAFT	12
5. INFLATIONEN	17
6. LÖNER	18
7. SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSLÖSHET	19

Förord

Rapporten ”Ekonomiska bedömningar - inför avtalsrörelsen 2010” var klar den 28 oktober 2009. Det har nu gått snart fyra månader sedan dess och avtalsförhandlingarna är i full gång. Syftet med denna rapport, ”Ekonomiska bedömningar - Avtal 2010 - Uppdatering”, är framförallt att förse förbundens förtroendevalda med en mer aktuell bild av de ekonomiska förhållandena. Uppdateringen bygger på ny statistik som kommit de senaste månaderna, nya prognoser och våra egna bedömningar.

Rapporten följer uppläggningsen av rapporten ”Ekonomiska bedömningar - inför avtalsrörelsen 2010”. En utgångspunkt har varit sammanfattningarna i de olika avsnitten i rapporten som publicerades den 2 november 2009.

Arbetsgruppen som arbetat fram denna rapport har bestått av Tobias Brännemo och Göran Nilsson, Facken inom industrin, Daniel Lind och Jonas Olofsson, Unionen och Erica Sjölander, IF Metall.

*Göran Nilsson
Kanslichef
Facken inom industrin
23 februari 2010*

1. Sammanfattande bedömningar och slutsatser

De ekonomiska utsikterna, inte minst för 2010, är idag mer positiva, jämfört med då Facken inom industrin, för knappt fyra månader sedan presenterade sitt förslag till lönekrav. Återhämtningen förväntas komma snabbare och vara något starkare. Både den svenska konsumtionen och exporten förväntas öka mer. Anställda inom industrin har drabbats hårt av krisen men spridningen till andra sektorer blir mindre än befarat. Utvecklingen på arbetsmarknaden blir inte fullt så dystert som tidigare prognoser indikerat.

Löneutrymmet och samhällsekonomin

Att konjunkturuppgången kommer snabbare har inga stora konsekvenser för utvecklingen av det långsiktiga löneutrymmet. Slutsatser och bedömningar avseende löneutrymmet i rapporten "Ekonomiska bedömningar - inför avtalsrörelsen 2010" står sig i allt väsentligt även i dag. Denna uppdatering befäster några av de viktigaste slutsatserna;

- Svensk industris internationella konkurrenskraft har inte försvagats. Fallet i industriproduktionen beror på en världsomfattande och kraftig nedgång i efterfrågan och inte på att svensk industri har ett ofördelaktigt kostnadsläge.
- Facken inom industrins lönekrav står inte i konflikt med Riksbankens inflationsmål. Problemet är det motsatta. Skulle löneökningstakten avstanna skulle Riksbanken få svårt att nå sitt inflationsmål.
- Arbetskraftskostnaderna inom svensk industri har under avtalsperioden 2007-2009 utvecklats i takt med Europa, i genomsnitt ungefär 3,5 procent per år. Vår bedömning är att ökningen 2010, den dag den kan uppmätas, kommer att ligga en knapp procent lägre än det genomsnittet.

Vår bedömning av löneutrymmet från oktober ligger fast. Det finns ett, om än begränsat, utrymme för reallöneökningar. Utrymmet är mindre än tidigare av det enkla skälet att den reala tillväxten varit lägre under några år. När efterfrågan nu vänder upp på de internationella marknaderna har svensk industri goda möjligheter att hävda sig. Under 2010 stiger tillväxten främst genom att befintlig produktionskapacitet utnyttjas bättre. Effektiviteten i befintlig produktion ökar. För att det reala utrymmet varaktigt ska växa krävs också investeringar som bygger ut produktionskapaciteten.

Det finns ett behov av att vinsterna återhämtar sig och det kommer också att ske. Produktion och produktivitet kommer att öka i år och det räcker till både högre vinster och ökade löner. Rimligen innebär den positivare utvecklingen att det blir svårare för arbetsgivarna att fortsätta att hävda att det inte finns något utrymme för centrala löneökningar.

Tillväxten och politiken

Ännu drivs tillväxten till stor del av en expansiv ekonomisk politik. Det gäller både i Sverige och i andra länder. I många andra länder är den finanspolitiska stimulansen ännu starkare än i Sverige. Dessa stimulanser kommer under loppet av 2010 att börja avvecklas. Vi kommer att få se inledningen på en serie räntehöjningar och i många länder måste regeringarna börja minska underskotten i statsbudgetarna. I vilken takt detta kommer att ske och hur det kommer att påverka den ekonomiska utvecklingen återstår att se. Finanskrisen innebär en renässans för de politiska beslutsfattarnas direkta ansvar för den ekonomiska politiken. Hur omläggningen av den ekonomiska politiken nu bör ske, från att vara mycket expansiv till att bli mer balanserad, kommer att uppta mycket av den ekonomiska politiska debatten under de kommande åren.

För att tillväxten ska bli stabil måste de fundament som de internationella finansiella systemen vilar på vara tillräckligt starka för att förhindra nya likviditetskriser. De makroekonomiska obalanserna och bristerna i de internationella finansiella systemen som orsakade finanskrisen måste rättas till. Den uppgiften är ännu inte avklarad. Glappet mellan det globala kapitalets fria rörlighet och de globala demokratiska institutionernas styrka och räckvidd finns kvar. Här ligger ytterligare en politisk utmaning.

Tillväxten och den svenska industrin

Det finns fortfarande en risk för att den ekonomiska återhämtningen blir svag och utdragen. Samtidigt finns skäl som talar för en bättre utveckling och chans till en ny period av god ekonomisk tillväxt. Behoven och utvecklingspotentialen i länder som Kina och Indien är enormt. Det gäller även i länderna närmare oss i Östeuropa. Därtill kommer den ständiga teknologiska utvecklingen inom en mängd olika områden. Behoven av att utveckla nya lösningar inom områden som energi, klimat, medicin, person- och godstransporter är outtömligt. Här finns tillväxtpotentialer för svensk industri.

Stora delar av svensk industri har det senaste året ägnat sig åt omfattande kostnadsbesparingsprogram, fokuserat på "cash flow", vårdat sina balansräkningar och skjutit investeringar på framtiden. När nu efterfrågan kommer tillbaka kommer redan befintlig kapacitet att kunna användas bättre. Det ger omedelbara produktivitetsvinster, förbättrar lönsamheten och minskar behovet av personalneddragningar. Den nya efterfrågan som växer fram ser samtidigt delvis annorlunda ut. Handelsmönster ändras, Sveriges komparativa fördelar förändras, ny teknik och innovationer skapar nya produkter. Det innebär att svensk industri måste anpassas till den nya efterfrågan. Behovet av förnyelse och omställning kommer att vara stort.

Vår bedömning är att utgångsläget för Sverige att komma ur krisen med en hygglig tillväxt är något bättre än för de västeuropeiska länderna som helhet. Men svensk industri måste nu orka satsa ännu mer framåt, uppstå riskvilligt kapital och inte minst, på bredden satsa på utbildning och kompetensutveckling av de anställda.

Satsa på att öka förnyelse- och omställningsförmåga

Vi måste också dra erfarenheter och lära av krisen innan vi glömt den. Krisen har visat att företagens möjligheter att snabbt anpassa sig till nya förutsättningar är större idag än vid 1990-tals krisen. Däremot är de sociala trygghetssystemen väsentligt sämre. Vi är idag inte tillräckligt väl rustade. De anställda måste nu försäkra sig mot att hamna i samma situation igen. Inkomstskyddet och utbildningsmöjligheterna vid plötsliga verksamhetsförändringar måste förbättras. Det ställer krav på de offentliga trygghets- och utbildningssystemet men även parterna kan bidra.

Parterna kan öka det reala utrymmet genom att komma överens om åtgärder som förstärker de anställdas och företagens förnyelse- och omställningsförmåga. Det kan ske genom ett kontinuerligt och utökad partssamarbete som syftar till industriell utveckling. Parterna bör efter avtalsrörelse ta nya tag för att fördjupa och bredda det arbete som vuxit fram under Industriavtalet. Parterna bör också i avtalsrörelsen bli överens om förändringar i kollektivavtalen som stimulerar utbildning och kompetensutveckling och ökar företagens och de anställdas omställningsförmåga.

Håll fast vid dagens lönebildningsmodell

Finanskrisen, och den expansiva ekonomiska politiken i dess spår, skapar spänningar i lönebildningen. Vissa verksamheter har drabbats oerhört hårt, andra verksamheter har skyddats eller gynnats extra mycket av den låga räntan. Det finns verksamheter som knappt känt av finanskrisen. Den klassiska arbetsgivartanken att lönebildningen enbart ska ske på bransch och företagsplanet är idag ett krav på att lönerna ska fördelas utifrån hur olika verksamheter påverkas av den ekonomiska politiken. Ingen anser rimligen att det vore riktigt. Ändå finns en risk för att den framgångsrika lönebildningsmodell som vuxit fram i Sverige efter Industriavtalets tillkomst i årets avtalsrörelse sätts på särskilt stora prov. Skulle det brista är vi tillbaka till det normlösa läge vi hade under 1990-talets inledning. Då blir den första avtalsuppgörelsen ett golv för den andra och sen får vi en löne- och prisspiral som Riksbanken kommer att sätta stopp för och i slutändan blir vi alla förlorare.

Vad intar de svenska arbetsgivarna för position i denna situation? De säger i själv verket tre saker som är helt motstridiga. För det första säger de att det är avtalsområdena inom den internationellt konkurrensutsatta sektorn som bör träffa de första avtalen och att dessa avtal bör vara normerande. För det andra säger de att de centrala avtalen inte ska innehålla några löneökningar. Hur går det ihop med det de säger först. Om alla avtal ska sluta på noll vad har det då för betydelse vem som träffar avtal först? För det tredje säger arbetsgivarna att i slutändan är det upp till varje arbetsgivare att inom sin sektor och sin bransch bestämma hur stora löneökningarna bör vara. Hur går det ihop med det första och det andra? Detta motsägelsefulla budskap blockerar nu hela avtalsrörelsen.

Industriarbetsgivarnas har ett förslag till utväg ur detta dilemma. De menar att minsta gemensamma nämnare, för de centrala löneökningarna på hela den svenska arbetsmarknaden, får man om man utgår från de företag inom industrin som drabbats värst av krisen. Det är en ohållbar position. Industrins parter har en särställning i lönebildningen. Det beror på att de har en restriktion mer än alla andra att ta hänsyn till, nämligen hur Sveriges internationella konkurrenskraft utvecklas. Om svensk industri skulle ha problem med den internationella konkurrenskraften och detta berodde på ett ofördelaktigt kostnadsläge, skulle det finnas skäl för en mer återhållsam löneökning än i omvärlden på hela den svenska arbetsmarknaden. Det är inte fallet idag. Svensk industri har inte tappat i konkurrenskraft.

I den situation som råder, med de spänningar som finns, är de nu viktigt att parterna håller fast vid den modell för lönebildning och lönenormering som vuxit fram efter Industriavtalets tillkomst. Uppslutningen från de fackliga organisationerna bakom principen att det är industrins parter som bör förhandla först och sätt "märket" har varit ovanligt starkt i år. Utmaningen är att nu hålla fast vid denna ingång.

Det finns idag skäl till en mer återhållsam löneutveckling på hela den svenska arbetsmarknaden men det beror inte på att industrins konkurrenskraft försämrats utan på att den reala tillväxten i Sverige varit sämre under några år. Parterna inom industrin måste även ta hänsyn till förhållandena utanför industrin. Ett kommande löneavtal inom industrin måste utgå från ett brett samhällsekonomiskt perspektiv. Det krävs för att industrins parter ska kunna behålla sin roll som lönenormerare och märkessättare på svensk arbetsmarknad. Industrins arbetsgivare måste släppa tanken på nollavtal, en position de formulerade för över ett år sedan under brinnande finanskris.

2. Omvärlden

- Återhämtningen förväntas bli starkare och gå snabbare än tidigare förutsetts
- Fallet blev mindre och återhämtningen går snabbt i Asiens tillväxtländer
- Osäkerheterna om krisens mer långvariga effekter kvarstår

Hösten 2008 gick den globala ekonomin in i en djup lågkonjunktur. Orsaken var finanskrisen och dess effekt på efterfrågan i världen. Det kraftiga efterfrågebortfallet resulterade snabbt i vikande produktion. Den globala tillväxten blev negativ 2009. Extraordinära åtgärder vidtogs snabbt för att undvika att det globala finansiella systemet kollapsade. Inriktningen på penningpolitik och finanspolitik lades om och blev mycket expansiv. Under andra halvåret 2009 stabiliserades förhållandena och riskaptiten började öka. De omfattande ekonomisk-politiska insatserna har haft effekt.

Återhämtningen i den globala ekonomin ser nu ut att bli starkare än vad som tidigare förväntats. Det gäller i USA, Asien och i Europa. Efterfrågefallet har stannat av och företag och hushåll ser mer positivt på framtiden. I USA växer BNP nu snabbare än på länge. I Kina, där produktionsfallet aldrig blev så stort, är nu den ekonomiska aktiviteten tillbaka på samma nivå som före krisen. Återhämtningen väntas bli snabbare i Asiens tillväxtländer än i den traditionella industrivärlden.

Under 2010 och 2011 kommer den globala ekonomin successivt att stärkas. Särskilt utvecklingen 2010 förväntas bli mer positiv än vad tidigare prognoser visat. De ekonomiska korttidsindikatorerna visar att stämningläget i världsekonomin i nuläget är det bästa på länge. BNP-prognoserna har reviderats upp för enskilda länder och för världsekonomin i sin helhet. IMF¹ kom i slutet av januari med en prognos där global BNP väntas öka med 3,9 procent 2010 och 4,3 procent 2011.

Tabell 2.1 BNP-utveckling

	2009	2010	2011
Världen	-0,9	3,6	4,2
OECD	-3,4	1,9	2,6
Kina	8,3	9,8	9,2
Indien	7,0	7,8	8,0
Japan	-5,4	1,6	2,1
USA	-2,5	2,4	2,8
Euroområdet	-3,9	1,0	1,9
Tyskland	-4,8	1,5	2,1
Storbritannien	-4,6	1,0	1,9
Finland	-7,2	0,4	2,5
Norge	-1,1	1,7	2,6
Danmark	-4,8	1,0	1,5
Sverige	-4,4	2,7	3,3

Källa: Konjunkturinstitutet december 2009

¹ Internationella valutafonden

Krisens effekter på världsekonomin kommer att vara kännbara under en lång tid framöver. Det finns fog för en mer optimistisk syn på efterfrågan i omvärlden men framtidsutsikterna är fortsatt osäkra. Tillväxten drivs idag i många länder av en expansiv ekonomisk politik. Med början under 2010 väntas dessa stimulanser successivt att börja dras tillbaka. Det innebär en risk för att den begynnande ekonomiska uppgången dämpas. Det finns fortfarande också en risk för att nya större kreditförluster i det finansiella systemet avslöjas.

Det är också möjligt att den globala utveckling blir bättre än vad prognoser visar. Om företagens och hushållens efterfrågan ökar lite snabbare och den ökade efterfrågan svarar mot den lediga produktionskapaciteten som finns kan tillväxten bli snabbare. Eftersom efterfrågan och därmed produktionen föll så snabbt, finns det också en möjlighet att uppgången kommer snabbare och kraftigare än normalt. Det kan vara en förklaring till att återhämtningen nu ser ut att gå lite snabbare.

Kina och Indien viktigare än USA

Finanskrisen innebar ett kraftigt fall i världshandeln. Den svenska exporten minskade med 20 procent. Fallet var särskilt stort för olika investeringsvaror, personbilar, lastbilar och mineraler. Fallet har nu stannat av och exporten förväntas öka med 5-6 procent i år.

Krisen kommer sannolikt att förstärka vissa trender i utvecklingen av det svenska utrikeshandelsmönstret. De nordiska länderna har befast sin betydelse och står nu som mottagare till nästan 25 procent av den svenska exporten. Norges vikt som mottagare av svensk export ökar. De östeuropiska länderna har under 2000-talet fått en allt större betydelse. Andelen av den totala svenska exporten som går till de östeuropeiska länderna ökade från omkring 6 procent 1998 till runt 10 procent innan finanskrisen. Under finanskrisen har framförallt export till Ryssland rasat vilket påverkar de östeuropeiska ländernas andel som idag uppgår till omkring 9 procent. De östeuropiska ländernas vikt kan förväntas öka.

Exporten till länder som Kina och Indien ökar. Idag tar Kina och Indien emot ungefär 5 procent av den svenska exporten, en fördubbling sedan 1998, ländernas storlek och ekonomiska tillväxt innebär att deras betydelse förväntas fortsätta att öka. Däremot har USA:s betydelse som mottagare av svensk export minskat dramatiskt. 1998 tog USA emot 12 procent av den svenska exporten, idag endast 6 procent. Under samma period har importen från USA minskat från 6-7 procent till 3-4 procent, samtidigt som importen från Kina och Indien ökat från 1 procent till närmare 5 procent.

Finanskrisen kan komma att förknippas med den tidpunkt då Kina och Indien tillsammans blev en viktigare svensk handelspartner än USA. Tyskland och Storbritanniens betydelse som mottagare av svensk export har också minskat, men inte lika mycket.²

Av särskild vikt för den globala ekonomins återhämtning är världshandelns utveckling. Det senaste halvåret har handeln ökat kraftigt och det gäller särskilt de sista månaderna 2009. Uppsvinget går mycket snabbt och nästan hälften av raset i världshandeln under krisen har enligt preliminära beräkningar nu återhämtats.

² Uppgifterna bygger på SCB:s fördelning av utrikeshandel med olika länder och avser endast varuhandel. Tjänstehandeln finns inte uppdelad på olika länder.

Löneavtal och arbetskraftskostnader i Europa

Vi bedömer att löner och arbetskraftskostnaderna i Europa³ har ökat med i genomsnitt något under 3,5 procent per år under perioden 2007-2009. Osäkerheten kring hur man ska tolka statistiken för 2009 är dock stor. Statistiken från Eurostat visar på mycket höga ökningarna av arbetskraftskostnaden, exempelvis ökar arbetskraftskostnaden per timme i tysk industri med 9,9 procent mätt under de tre första kvartalen 2009. Den höga kostnaden beror sannolikt på effekter av Kurzarbeit (ett permitteringslönesystem) som finns i Tyskland. Det innebär att man i Tyskland behållit många anställda i företagen trots att produktionen gått ner. Detta till skillnad från i Sverige där många fler industrianställda har förlorat sina jobb.

I Finland ökade arbetskraftskostnaderna per timme, under motsvarande period med 8,0 procent, förmodligen av liknande orsaker som i Tyskland. I genomsnitt har arbetskraftskostnaderna inom industrin i EU, enligt Eurostat, ökat med över 5 procent under år 2009. Vår bedömning är att den nivåhöjning av arbetskraftskostnaderna som har mer långsiktiga effekter ligger lägre, under 3 procent. Det är den nivå vi utgår från när vi gör bedömningen att ökningstakten för hela perioden 2007-2009 ligger något under 3,5 procent.

Det är rimligt att tro att löneökningstakten i Europa kommer att vara lägre de närmaste åren än vad den var under 2007 och 2008. De nya avtal som slutits under hösten 2009 och 2010 har också hamnat på en nivå under den genomsnittliga. IG Metalls nya avtal i Tyskland innebär en nivåhöjning på 2,7 procent under en 23 månaders period. Dessutom finns ett engångsbelopp på 320 euro under första året. Inflationförväntningarna är lägre i Tyskland än i Sverige och tyskarna räknar med att avtalet ska garantera köpkraften under perioden. Dessutom fick IG Metall igenom för dem viktiga nya bestämmelser om en avtalsmässig fortsättning på systemet med Kurzarbeit. Det kommer att höja timkostnaden ytterligare.

3. Svenskt konjunkturläge

- **Återhämtningen i Sverige blir snabbare än vad tidigare prognoser förutsåg**
- **Högre tillväxt i omvärlden, expansiv ekonomisk politik bidrar till ökad konsumtion och export samt en mindre negativ arbetsmarknadsutveckling**

Som ett exportberoende land drabbades svensk ekonomi snabbt och hårt av den globala lågkonjunkturen. Detta resulterar i att svensk ekonomi under 2009 uppvisar den sämsta BNP-utvecklingen i modern tid, -4,4 procent⁴.

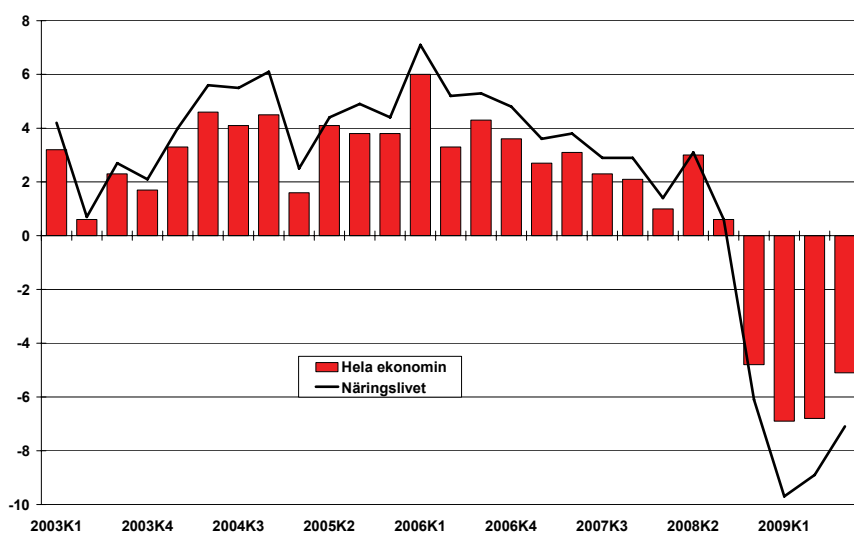
Men även för Sverige har framtidsutsikterna förbättrats under den senaste tiden. Ekonomin började växa igen under det tredje kvartalet 2009 och både företagen och hushållen förväntar sig en mer gynnsam utveckling framöver. Finans- och penningpolitiken bidrar till att stimulera ekonomin. Hittills är det framförallt den inhemska efterfrågan som börjat spira och återhämtningen är tydligt konsumtionsledd. Det är framförallt sektorer utanför industrin som redan ser en förstärkning i utfallet av statistiken. Den förbättring av efterfrågan och produktionen som nu sker utgår dock från en mycket låg nivå och det är en bra bit kvar till den möjliga produktionsnivån.

---

³ Med Europa avser vi i detta fall västeuropa; Finland, Danmark, Norge, Tyskland, Österrike, Frankrike, Nederländerna, Belgien, Italien, Portugal, Spanien, Storbritannien, Irland och Schweiz.

⁴ Enligt Konjunkturinstitutets decemberrapport

Diagram 3.1 Kvartalsvis BNP-utveckling i svensk ekonomi och näringsliv

Källa: SCB

Konjunkturinstitutet reviderade i december sin prognos över utvecklingen av ekonomin för 2010 och 2011. De senaste prognoserna pekar på en bättre utveckling av svensk ekonomi till följd av en starkare återhämtning av efterfrågan i omvärlden, en mer expansiv ekonomisk politik och en bättre utveckling på arbetsmarknaden. Dessa omständigheter gör att konsumtion och export utvecklas bättre i år än tidigare förutsetts.

En ytterligare förklaring till den stora svängningen i BNP-utvecklingen är en kraftig omsvängning i lagerinvesteringarna. Den kraftiga bantning som skett av företagens lager under nedgångsperioden i ekonomin ger nu ett kraftigt utslag och en omvänd effekt på produktionen när ekonomin vänder uppåt. Det skedde en mycket stor minskning av lagren förra året, vilket påverkar utfallet för 2009 jämfört med förväntningarna för 2010.⁵

Tabell 3.1 Svensk ekonomi

	2009	2010	2011
BNP	-4,4	2,7	3,3
Hushållens konsumtionsutgifter	-0,5	2,7	3,0
Offentliga konsumtionsutgifter	1,3	2,0	0,7
Investeringar	-13,1	-1,3	5,9
Export	-12,5	5,4	6,7
Import	-13,2	6,8	6,7
Bytesbalans, % av BNP	7,5	6,9	7,4
Arbetskostnad i näringslivet	2,4	2,1	2,3
Inflation, KPI, årsgenomsnitt	-0,3	0,5	1,7

Källa: Konjunkturinstitutet december 2009

⁵ Lagereffekten på BNP är onormalt stor 2009 och 2010. När efterfrågan tvärt och oplanerat rasade under hösten 2008 byggdes ofrivilligt stora lager upp. Under 2009 har företagen minskat på sina lagerinvesteringarna kraftigt. Av minskningen av BNP med 4,4 procent beror 1,4 procent på minskade lagerinvesteringar. Även om lagren förväntas fortsätta att minska under 2010 ökar lagerinvesteringarna jämfört med 2009 vilket ger ett positivt bidrag på 1,2 procent till BNP. Motsvarande förlopp och effekter finns också i andra industriländer.

I takt med att den globala ekonomin förbättras ökar efterfrågan på svenska varor och tjänster. Den expansiva ekonomiska politiken bidrar till att hushållens konsumtion och importen ökar framöver. Hushållen förväntas också minska på sitt rekordhög sparande. Det leder också till en ökad konsumtion. Investeringarna har fallit snabbt och förväntas först 2011 ge ett positivt bidrag till tillväxten.

Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer för januari visar entydigt på en fortsatt förstärkning av det ekonomiska läget i Sverige. Läget är nu enligt detta sätt att mäta bättre än normalt för både hushållen och företagen. Alla delar av näringslivet visar på en tilltagande optimism inför utvecklingen framöver. Även enligt Riksbankens företagsintervjuer fortsätter återhämtningen från låga nivåer framöver.

Tabell 3.2 Urval av aktuella BNP-prognoser (publicerade i dec 2009 och feb 2010)

	2010	2011
Svenskt Näringsliv	1,7	2,8
Arbetsförmedlingen	2,3	2,7
Riksbanken	2,5	3,4
Konjunkturinstitutet	2,7	3,3
Swedbank	2,3	2,6
Nordea	3,2	2,4
SEB	3,1	2,7
Regeringen	3,0	3,6

Sammanfattningsvis har bedömningarna av BNP-tillväxten för 2010 blivit mer positiva de senaste månaderna. Samtidigt kvarstår ett antal osäkerheter. Slutsatsen är ändå att vi kan räkna med en fortsatt successiv förbättring av det ekonomiska läget i Sverige. Den globala utvecklingen kommer att vara viktig för hur den svenska BNP-tillväxten utvecklas framöver men också inhemsk efterfrågan har betydelse för styrkan i återhämtningen.

4. Industrins konkurrenskraft

- **Inget tyder på att svensk industris konkurrenskraft har försvagats. Fallet i industriproduktionen beror på en världsomfattande och kraftig nedgång i efterfrågan och inte på att svensk industri har ett ofördelaktigt kostnadsläge.**
- **Fallet i industriproduktionen har stannat upp men någon mer markant omsvängning har ännu inte uppmäts. Prognoserna och de framåtblickande indikatorerna har förbättrats. Industriproduktionen förväntas stiga i år och nästa år.**
- **Vilka mer bestående förändringar som finanskrisen kommer att få på svensk industristruktur och på strukturuomvandlingen framöver återstår att se.**

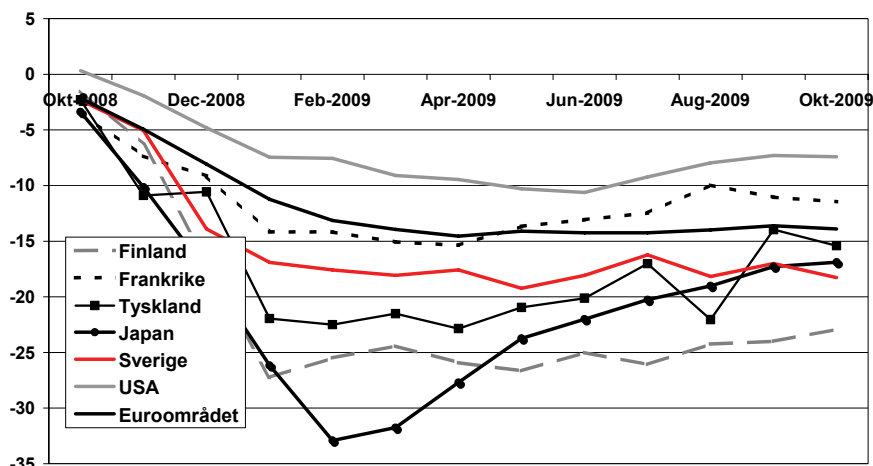
Industriproduktionen

Enligt industriproduktionsindex minskade produktionen inom tillverkningsindustrin med 19,3 procent under 2009 i förhållande till 2008. Sämst gick det för fordonsindustrin (-49,1), övrig maskinindustri (-35,0) och stål- och metallverk (-32,7).

Den senast inkomna statistiken, som sträcker sig till dec 2009, indikerar att industriproduktionen fortfarande står och stampar. Jämför vi de tre sista månaderna 2009 med perioden juli - september minskade produktionen med 3,8 procent. Jämför vi produktion i december 2009 med samma månad 2008 minskade produktionen med 5,8 procent. Men mellan november och december 2009 ökade produktionen med 1,8 procent.

Sammantaget innebär detta att vi ännu inte kan se någon markant ökning av industriproduktionen. Ju längre tid som går, ju bättre kommer siffrorna för industriproduktionens utveckling under det senaste året att bli. Det beror på att produktionsfallet började under fjärde kvartalet 2008 (-13,6 %). Det kommer dock att ta tid innan industriproduktionen är uppe på samma nivå som före finanskrisen.

Diagram 4.1 Industriproduktionens utveckling efter september 2008 i några länder

Källa: OECD

Fallet i industriproduktionen har också varit dramatiskt i andra länder. I diagram 4.1 visas utvecklingen av industriproduktionen för ett antal länder efter september 2008. Fallet för den svenska industriproduktionen var större än för USA, Frankrike och euroländerna i snitt. I Tyskland, Finland och Japan var dock fallet initialt större.

Att fallet i industriproduktionen i Sverige var något större än för eurosnittet bero sannolikt på den svenska industrins struktur. Olika industribranscher har drabbats olika hårt av krisen. Efterfrågefallet har varit särskilt stor för motorfordon och investeringsvaror som är stora branscher i Sverige. Vilka mer bestående förändringar finanskrisen kommer att få på den svenska industristrukturen och på strukturomvandlingen framöver återstår att se.

Marknadstillväxt

Orderingången till industrin nådde sin botten i början av 2009 och har därefter ökat. Ökningen har fortsatt under hösten men det är inga stora förbättringar. Kurvorna pekar långsamt uppåt från en låg nivå och den senast inkomna statistiken för december 2009 ligger i linje med detta. Hemmamarknaden har utvecklats något bättre än exportmarknaderna. Uppgången har kommit längst inom råvarubranscherna.

Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer innehåller ett mått på det sammantagna stämningläget i industrin. Det måttet visar på en förbättring under de senaste månaderna. Stämningläget har rört sig från mycket svagare än normalt till att ligga en bit över det historiska genomsnittet. Förväntningarna på utvecklingen av industriproduktionen framöver har blivit allt positivare under de senaste månaderna. För kommande kvartal räknar industriföretagen med en ”betydande order- och produktionstillväxt”.

Exportrådets exportchefsindex ger ett liknade besked⁶. En klar övervikt av företagen ser en förstärkt marknadsefterfrågan det närmaste kvartalet från samtliga regioner. Uppgången är markant jämfört med förra mätningen (fjärde kvartalet 2009). Exportrådet gör bedömningen att den totala marknadstillväxten blir 5 procent 2010 och 6 procent 2011 och att svensk export ökar med 5,5 procent i år och 6 procent nästa år. Konjunkturinstitutet har liknande siffror och prognostiserar att industriproduktionen ökar med omkring 6 procent både i år och 2011.

Produktiviteten vänder upp

Under tredje kvartalet fortsatte trenden med en negativ produktivitetstillväxt, denna gång med -8 procent. Inom euroområdet föll industriproduktiviteten lika mycket under samma kvartal. Vi kan därmed ännu inte se att produktiviteten har tagit fart. Kapacitetsutnyttjande inom industrin är fortfarande mycket lågt, knappt 80 procent. Den stora lediga kapaciteten innebär att produktiviteten kan stiga snabbt när efterfrågan ökar samtidigt som många företag dragit ner kraftigt på antalet anställda. Konjunkturinstitutets prognos är att produktiviteten ökar med drygt 10 procent 2010 och med 6 procent 2011.

Vinsterna förvånansvärt hyggliga

Måtten på lönsamhet och vinstnivåer för 2009 visar på en nedgång men är ändå, åtminstone för de större företagen, förvånansvärt hyggliga med tanke på det kraftiga och snabba fallet i efterfrågan. Lönsamheten har inte pressats lika hårt i denna lågkonjunktur som under krisen i början av 1990-talet. Nivåerna påminner mer om nivåerna från lågkonjunkturen efter millenniumskiftet och är kanske även något högre. Resultatutvecklingen är också olika inom industrins olika branscher.

Nettomarginalen för 16 av 18 största företagen⁷ inom kemi, verkstads, gruv, stål och metallindustrin hamnar för 2009 runt 7 procent jämfört med runt 12 procent år 2008. Det är således en minskning men ett klart plus. Företagens fokus på "Cash flow" har också lett till att soliditeten är högre 2009 än 2008. Under de kommande åren förväntas vinstandelen i industrin stiga och redan 2011 ligger den på samma nivå som före finanskrisen.

En ytterligare indikatorer på förbättrad lönsamhet är att 45 procent av företagen i Exportrådets exportschefsindex tror på bättre lönsamhet det närmaste kvartalet.

Växelkursen stärks

Den svenska växelkursen försvagades kraftigt i samband med finanskrisen. Som mest uppgick försvagningen från augusti 2008 till början av mars 2009 till 20 procent. Sen början av mars har kronkursen successivt stärkts och försvagningen uppgår i dagsläget till knappt 10 procent jämfört med augusti 2008. Kronan förväntas stärkas ytterligare framöver.

Den svaga kronkursen har gynnat svensk industri, särskilt den delen av svensk industri som har liten import. Effekterna av finanskrisen har dämpats något. Tillfälliga svängningar i växelkursen bör dock inte påverka bedömningen av löneutrymmet.

De svenska arbetskraftskostnaderna

De är ovanligt många tillfälliga förändringar av olika regler för arbetsgivaravgifter och avtalsförsäkring och ändrade tillämpningar av löneavtal som påverkar arbetskraftskost-

⁶ Exportchefsindex första kvartalet 2010, Exportrådet 18 februari 2010.

⁷ Så många hade presenterat sitt bokslut 19 februari.

naderna inom industrin i Sverige under 2009. Arbetskraftskostnadsindex (AKI) för industrin visar på att arbetskraftskostnaderna under 2009 ökat med runt 1 procent. Motsvarande siffra är enligt nationalräkenskaperna, bearbetade av Konjunkturinstitutet, 2,7 procent. Det väcker frågor som; Varför är siffrorna så olika och vad är en korrekt siffra?

Vi har gjort en genomgång av olika tillfälliga och permanenta förändringar av arbetskraftskostnaderna⁸ och i första hand relaterat dem till utfallet i AKI. Vår slutsats är att ökningen av de faktiska arbetskraftskostnaderna 2009 förmodligen är något mindre än vad AKI redovisar. En faktor som vi då inte beaktat är att de uppsägningar som skett kan vara förknippade med avgångsvederlag och andra lönekostnader som inte motsvaras av arbetade timmar. Den typen av kostnader fångas vanligtvis upp av nationalräkenskaperna och kan vara ett skäl till att siffran i nationalräkenskaperna är högre.

För en enskild arbetsgivare som träffat överenskommelse om att skjuta på lönerevisionen för 2009 till 2010 och dessutom använt sig av möjligheten till anstånd med att betala in arbetsgivaravgifter och skatt på lön kan den faktiska arbetskraftskostnaden ha sänkts med runt 10 procent. Om man dessutom antar att företaget träffat en lokal överenskommelse om att minska arbetstid och lön med 20 procent har arbetskraftskostnaden per anställda sjunkit ytterligare⁹.

Bortser man från förändringar av mer tillfällig natur är vår uppskattning att den permanenta nivån för arbetskraftskostnaderna per timme inom industrin i Sverige ökat med 2 - 2,5 procent under 2009.

Arbetskraftskostnader i Europa

Som framgår av avsnitt ”2 Omvärlden”, visar Eurostats statistik över arbetskraftskostnadernas utveckling under 2009 på mycket höga ökningstal.

Tabell 4.1

Ökning av arbetskraftskostnaden inom industrin, tre första kvartalen 2009

Tyskland	9,9
Finland	8,5
Irland	7,2
Spanien	6,2
Belgien	5,6
Norge	5,5
Europa	5,2
Italien	4,7
Portugal	4,6
Danmark	3,0
Nederländerna	3,0
Österrike	2,7
Storbritannien	1,6
Frankrike	0,1
Sverige	3,7

Källa: Eurostat LCI

⁸ ”Utveckling av löner och arbetskraftskostnader – pm 2010-02-11”, Facken inom industrin.

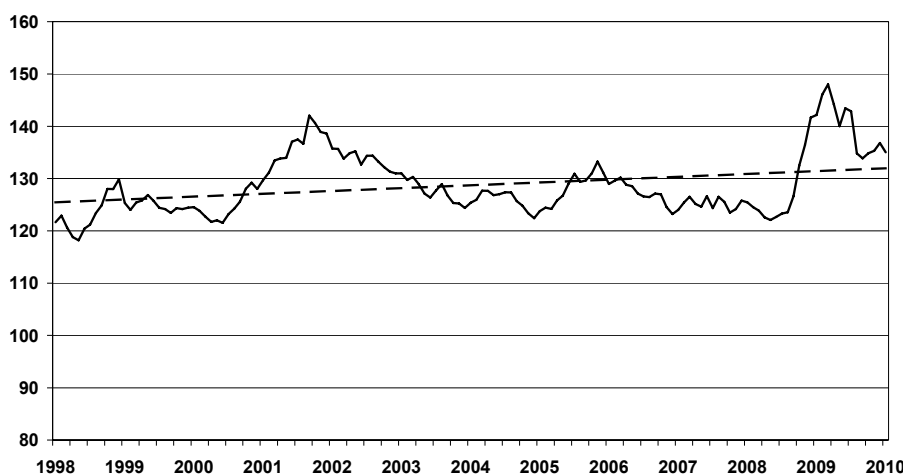
⁹ Detta är möjligt på grund av särskilda överenskommelser på en del avtalsområden inom industrin fram till 31 mars 2010, men det gäller inte alla avtalsområden.

En orsak är med all sannolikhet de olika former av permitteringslönesystem som har använts i flera länder. Dessa har inneburit att företagen kunnat behålla fler anställda än i Sverige. De anställda har gått ner i arbetstid men behållit delar av sin lön och det gör att arbetskraftskostnaden per timme stiger. Det innebär en höjd arbetskraftskostnad men ökningen är av mer tillfällig natur och visar inte den långsiktiga kostnadsutvecklingen.

För att neutralisera denna effekt har vi gjort en egen prognos för 2009 som vi bedömer bättre spegla den långsiktiga kostnadsutvecklingen. Vi har utgått från den genomsnittliga ökningstakten under 1998-2008 och antagit att arbetskraftskostnadsökningen under 2009 i varje land blir en procentenhet lägre än detta genomsnitt. Resultatet blir då att arbetskraftskostnaderna i europeisk industri ökat med knappt 3,5 procent under avtalsperioden 2007-2009.

En annan faktor som påverkar de internationella jämförelser av arbetskraftskostnader är valutakursernas utveckling. Även i detta avseende är år 2009 speciellt. Den svenska kronan försvagades kraftigt i samband med finanskrisen och har därefter långsamt förstärkts, men årsgenomsnittet för den svenska kronans växelkurs mot olika valutor är sannolikt högre än dess långsiktiga värde.

Diagram 4.2 Utveckling av den svenska kronans växelkurs, TCW index

Källa: Riksbanken

Parterna bör inte fästa avseende vid tillfälliga fluktuationer i växelkursen, även om det påverkar konkurrenskraften på kort sikt. Skulle parterna göra det skulle de föra in ett mycket instabilt element i lönebildningen. Om det däremot är så att den svenska kronan trendmässigt minskar i värde påverkas den långsiktiga utvecklingen av konkurrenskraften. Som framgår av diagram 4.2 så finns det en tendens till att så är fallet. Utvecklingen under de närmaste åren kommer att bekräfta eller dementera den bilden.

För att neutralisera det kraftiga fallet i kursen på den svenska kronan har vi också tittat på utvecklingen av arbetskraftskostnaden under hela Industriavtalsperioden och dessutom satt växelkursen för 2009 till genomsnittskursen för januari 2010 då kronan återhämtat sig något. En sådan jämförelse visar att arbetskraftskostnaden inom europeisk industri ökat med cirka en procent mer per år än i Sverige¹⁰.

¹⁰ Se ”I takt med Europa – februari 2010”, Facken inom industrin

För att bedöma den kostnadsmässiga konkurrenskraften behövs också uppgifter på arbetsproduktivitetens utveckling. Produktivitetens utvecklingen inom svensk industri var negativ 2008 och förmodligen också 2009 (vilket den också varit i flertalet andra länder). Ser man till produktivitetens utvecklingen inom svensk industri under hela perioden från 1998, då Industriavtalets träffades, ligger produktivitetens utvecklingen inom svensk industri i topp i jämförelse med andra länder i Västeuropa.

Förstärkt kostnadsmässig konkurrenskraft

Utvecklingen av arbetskraftskostnaden, växelkursen och produktiviteten bestämmer utvecklingen av den kostnadsmässiga konkurrenskraften. En viktig slutsats av ovanstående genomgång är att svensk industri har stärkt sin kostnadsmässiga konkurrenskraft gentemot övriga västeuropeiska länder. Det fall i den svenska industriproduktionen som inträffat som en följd av finanskrisen beror således inte på att svensk industri har problem med en ogynnsam utveckling av kostnadsläget.

5. Inflationen

- **År 2010 blir ökningen av konsumentpriserna förmodligen något lägre än två procent och 2011 något över två procent.**
- **Det kraftiga fallet i konsumentpriserna under 2009 berodde till stor del på stora räntesänkningarna, när räntan börjar höjas mot mer normala nivåer kommer konsumentpriserna i motsvarande grad att stiga. Den underliggande inflationen kommer att utvecklas mer stabilt i närheten av inflationsmålet.**
- **De lönekrav som Facken inom industrin ställt står inte i konflikt med Riksbankens inflationsmål. Om löneökningstakten skulle avstanna skulle Riksbanken däremot få svårt att nå sitt inflationsmål.**

Utfall 2007-2009

Konsumentpriserna (KPI) stiger nu igen efter att ha fallit kraftigt under 2009. I genomsnitt föll KPI med 0,3 procent 2009 jämfört med 2008. Det kraftiga fallet under 2009 berodde till stor del på räntesänkningar i slutet av 2008 och inledning av 2009. Om effekten av ränteförändringarna exkluderas (KPIF) ökade konsumentpriserna med 1,9 procent 2009.

Tabell 5.1 Inflationsbedömningar, årlig procentuell förändring

	2010	2011
Konjunkturinstitutet		
- KPI	0,5	1,7
- KPIF	1,0	1,0
Riksbanken		
- KPI	1,6	2,9
- KPIF	1,9	1,4

Källa: Konjunkturinstitutet (december 2009) och Riksbanken (februari 2010)

Även andra mått på den underliggande inflationen visar en ökningstakt på omkring 2 procent. En starkt bidragande orsak till att den underliggande inflationen under 2009 låg kring 2 procent, trots den låga efterfrågan i ekonomin, var att fallet för kronkursen drev upp importpriserna. Utfallet för 2009 innebär att KPI, under hela avtalsperioden 2007-2009, ökade med i genomsnitt 1,8 procent per år.

Mot en mer normal penningpolitik

Läget på de finansiella marknaderna fortsätter att stabiliseras. Det innebär att Riksbanken redan börjat drar tillbaka sina s.k. ”okonventionella åtgärder” i form av lån på upp till 12 månader med låg ränta. Den fortsatta normaliseringen innebär också att den av Riksbanken bestämda reporäntan också kommer att nå mer normala nivåer. Riksbanken har annonserat att den första höjningen kommer i sommar eller tidigt i höst.

Riksbanken och Konjunkturinstitutet gör bägge bedömningen att ökningen av KPI mellan 2009 och 2010 kommer att ligga under inflationsmålet på två procent. Prognoserna har dock successivt skrivits upp. För 2011 räknar Riksbanken med att KPI överstiger inflationsmålet, KPIF, hamnar däremot under två procent.

Ränteändringar ger större svängningar runt inflationsmålet

Riksbankens och Konjunkturinstitutets bedömningar går ovanligt mycket isär. Till en del kan det bero på att bedömningarna gjorts vid olika tillfällen. Bakom såväl Konjunkturinstitutets som Riksbankens bedömningar finns antaganden om en låg ökning av importpriserna och en starkare kronkurs. Konjunkturinstitutet räknar med en något starkare kronkurs än Riksbanken. Bägges bedömningar bygger också på att arbetskraftskostnaderna ökar med 2 - 2,5 procent och att produktivitetens utvecklingen, efter att ha varit negativ under flera år, under 2010 och 2011 återigen blir positiv. Det innebär sammantaget att trycket på inflationen från lönekostnaderna, arbetskraftskostnaden per producerad enhet inom näringslivet, blir negativ under de kommande två åren.

Det finns som vanligt ett antal osäkerheter i dessa bedömningar som kan ha stor påverkan på utfallet. Det gäller exempelvis utvecklingen av priset på energi och andra råvaror, produktiviteten och hur mycket företagen kommer att höja sina priser.

Våra bedömningar

Vår bedömning är att KPI ökningen under 2010 inte når upp till Riksbankens inflationsmål men att ökningen 2011 kan hamna över två procent. De lönekrav som Facken inom industrin ställt står inte i konflikt med Riksbankens inflationsmål. Om löneökningstakten skulle avstanna skulle Riksbanken däremot få svårt att nå sitt inflationsmål. Facken inom industrin bör fortsätta att utgå från att Riksbanken gör sitt jobb och att inflationen blir runt två procent.

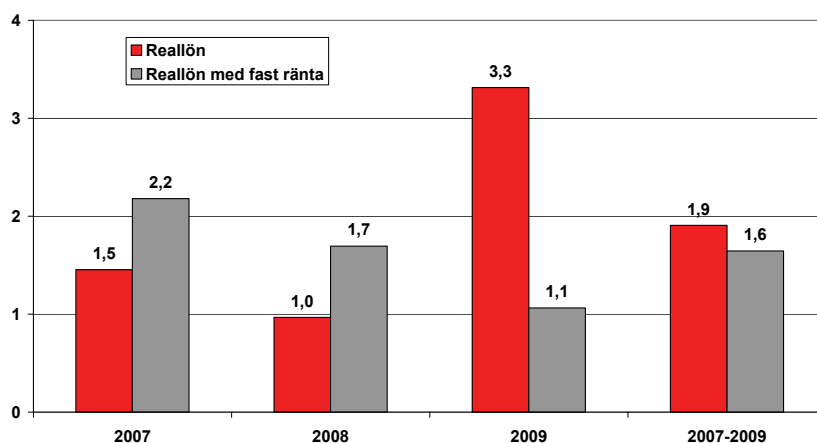
6. Löner

- **Löneökningen inom industrin väntas bli omkring tre procent under 2009. Uppskjutna lönerevisioner bidrar till ett lägre utfall.**
- **Eftersom inflationen var negativ ökade reallönerna med över tre procent under 2009. Under hela avtalsperioden 2007-2009 ökade reallönerna med strax under två procent per år.**

Lönerna inom industrin ökade under 2007-2008 med i genomsnitt 4,1 procent per år. Utfallet för 2009 är fortfarande ovisst men kommer att bli lägre. En förklaring till det är att många lönerevisioner har skjutits upp. Det ser i lönestatistiken ut att ha påverkat löneutvecklingen för arbetare mest. Under januari-november ökade lönerna för industriarbetare med i genomsnitt 1,8 procent enligt konjunkturlönestatistiken. Omfattningen av övertidsarbete har minskat under 2009. Det påverkar den uppmätta löneutvecklingen. Mäter man löneutvecklingen exklusive övertidstillägg var löneökningstakten för industriarbetare 2,4 procent.

Det är framför allt inom verkstadsindustrin som uppskjutna lönerevisioner har tillämpats. Löneökningstakten exklusive övertidstillägg var för arbetare inom verkstadsindustrin 1,2 procent medan den för arbetare inom övrig industri var 3,6 procent. Industritjänstemännens löner har ökat med i genomsnitt 3,9 procent under januari-november 2009. För tjänstemännen är inte effekten av minskade rörliga tillägg lika stor som effekten av minskad övertid är för arbetare. Inte heller skillnaden mellan verkstad och övrig industri är lika stor på tjänstemannasidan.

Diagram 6.1 Reallöneutveckling för industrianställda, 2007-2009

Källa: Konjunkturinstitutet

Vår bedömning är att den genomsnittliga löneökningen inom hela industrin blir omkring 3 procent under 2009. Det skulle göra att den genomsnittliga löneökningen för hela perioden 2007-2009 blir cirka 3,7 procent per år.

Reallönerna har fortsatt att öka. KPI-inflationen var negativ under 2009. Det innebär att reallöneökningen var högre än den nominella löneökningen. Mäter man reallönen med KPIF, inflation med fast ränta, blir ökningen betydligt lägre. Under 2007-2009 blir den genomsnittliga reallöneökningen strax under 2 procent per år. Reallönen med fast ränta ökar med 1,6 procent per år.

7. Sysselsättning och arbetslöshet

- **Läget på arbetsmarknaden fortsätter att försämrans samtidigt som prognoser, över sysselsättning och arbetslöshet, förbättrats påtagligt.**
- **Anställda inom industrin drabbas hårt men spridningen till andra sektorer blir mindre än befarat.**

Sysselsättningen

Prognoserna för sysselsättningsutvecklingen visar på en fortsatt försämring av sysselsättningsläget samtidigt som de är betydligt mindre pessimistiska än de var i början av hösten 2009. Exempelvis räknade Konjunkturinstitutet, i sin rapport från december, med att sysselsättningen från hösten 2008 till 2011 kommer att minska med 180 000. Det kan jämföras med en prognos på minus 260 000 personer i augusti, en förbättring med 80 000 personer. Sysselsättningsfallet beräknas nu upphöra under 2010 och 2011 beräknas sys-

selsättningen öka något. Arbetsförmedlingen räknar i sin senaste prognos¹¹ med att antalet sysselsatta ökar med 10 000 personer under år 2011.

Sysselsättningsfallet i industrin förväntas fortfarande bli stort. Konjunkturinstitutet uppskattar nedgången i antalet sysselsatta inom industrin, mellan åren 2008 och 2011, till ca 100 000 personer. Den prognosen har inte justerats jämfört med tidigare. Inom tjänstebansscherna förväntas sysselsättningen minska med ca 40 000 personer och i kommunerna med ca 15 000 personer.

Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer för december månad 2009 indikerade en fortsatt minskning av sysselsättningen inom industrin även om betydligt färre företag än tidigare räknade med neddragningar.

Lediga jobb och varsel

Utvecklingen av antalet lediga jobb tyder också på att kraften i nedgången avtagit. Antalet lediga jobb i SCB:s statistik minskade kraftigt från andra kvartalet 2007 till fjärde kvartalet 2008, från ca 50 000 till 30 000. Sedan fortsatte minskningen under 2009. Den sista uppgiften rör tredje kvartalet 2009 då antalet lediga platser uppgick till 23 000. Det är inom industrin, i byggnadsverksamheten och inom transportväsendet som antalet lediga platser minskat mest¹².

Även nedgången av antalet varsel är en indikator på att sysselsättningsläget inte behöver förvärras i samma takt framöver. Under första kvartalet 2009 uppgick antalet varsel i medeltal till 16 000 per månad. Under november och december 2009 har antalet varsel om uppsägning uppgått till strax över 5 000 per månad. I januari 2010 uppgick antalet varsel till 4 600 jämfört med 17 000 i januari 2009.

Arbetslösheten

Arbetslösheten uppgick i januari 2010 till 9,1 procent¹³. Det innebär att ca 450 000 personer är arbetslösa. Det är en ökning med 170-180 000 personer jämfört med innan finanskrisen.

Konjunkturinstitutets prognos för den öppna arbetslösheten och antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program är, även om de talar för en fortsatt försämring, mindre alarmerande än prognoserna från början av hösten 2009. Då förväntades den öppna arbetslösheten stiga till drygt 12 procent år 2011, och andelen av arbetskraften i olika arbetsmarknadspolitiska program uppgå till cirka 5 procent. Enligt den senaste prognosen fortsätter arbetslösheten att öka fram till 2011 men toppar på 10,4 procent.

Arbetsförmedlingen har en något mer optimistisk bild och uppskattar den öppna arbetslösheten i år och nästa år till 9,4 respektive 9,1 procent, samtidigt räknar de med fler i arbetsmarknadspolitiska program, 4,9 respektive 5,2 procent.

Man kan konstatera att omfattningen av arbetsmarknadsutbildning nu är nere på mycket låga nivåer trots lågkonjunkturen. Såväl samhällsekonomiska som välfärdspolitiska skäl talar för en betydande ökning.

---

¹¹ Arbetsmarknadsutsikter hösten 2009

¹² Jämförelserna försvåras till viss del av den nya indelningen i näringsgrenar.

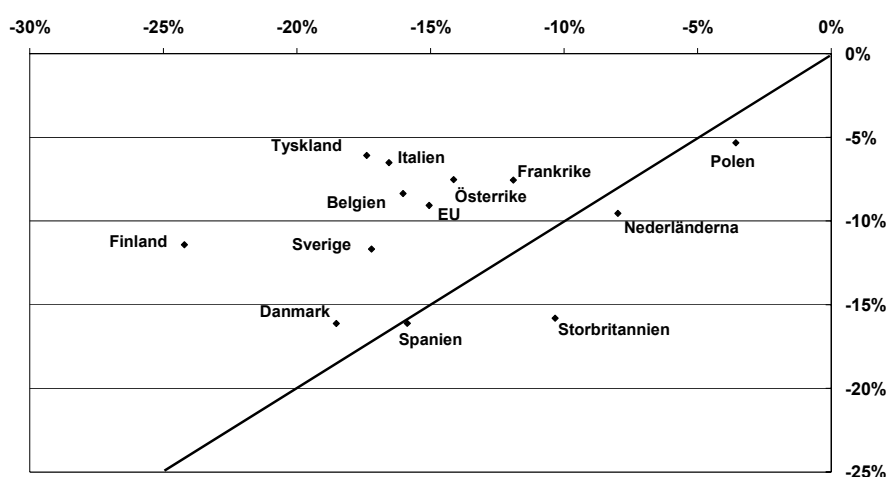
¹³ Säsongsrensade data.

Industrisysselsättningen i Europa

Industrisysselsättningen har minskat kraftig också i andra länder. Industriproduktionen i hela EU området nådde sin kulmen under första kvartalet 2008. Kulmen på sysselsättningen kom två kvartal senare, tredje kvartalet 2008. Sen slog finanskrisen till med full kraft och produktion och sysselsättning rasade.

Totalt har över 2,7 miljoner industrijobb försvunnit mellan tredje kvartalet 2008 och tredje kvartalet 2009 inom EU. Det är dock stora skillnader i nedgången av sysselsättningen mellan olika länder. Även i länder vars industriproduktion minskat med ungefär lika mycket kan skillnaderna i effekten på sysselsättningen vara stor. I Tyskland och Sverige har industriproduktionen minskat ungefär lika mycket men sysselsättningen i den svenska industrin har minskat med ungefär dubbelt så mycket som i Tyskland. I Tyskland har man fört en medveten politik som syftat till att hålla fler industrianställda kvar i sina anställningar.

Diagram 7.1 Industriproduktion respektive industrisysselsättning 3kv 2008 - 3kv 2009

Källa: Eurostat och egna bearbetningar. Minskning av industriproduktionen följer den horisontella linjen och minskning av industrisysselsättningen den lodräta linjen. Linjen på tvärs i diagrammet visar var minskning av produktion och sysselsättning är lika stora.

Av diagram 7.1 framgår hur mycket industriproduktionen respektive industrisysselsättningen minskat i olika europeiska länder mellan tredje kvartalet 2008 och tredje kvartalet 2009. Det har viss betydelse vilken period man väljer men mönstret är ändå likartad. I Storbritannien, Nederländerna och Polen har sysselsättningen minskat mer än produktionsen. I exempelvis Tyskland och Finland har produktionen minskat betydligt mer än sysselsättningen.

Vi vet att industrisysselsättningen fortsatt att minska i Sverige under 4 kvartalet 2009 samtidigt som fallet i industriproduktionen upphört. Det innebär att Sverige nu är nära det läge som Danmark och Spanien har i diagram 7.1.

www.fackeninomindustrin.se